



Spółeczeństwo współczesne

- [Wprowadzenie](#)
- [Badanie 1](#)
- [Audiobook](#)
- [Film](#)
- [Badanie 2](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Anthony Giddens, *Nowoczesność i tożsamość*, Warszawa 2001, s. 189.
- Źródło: *Piotr I Wielki*, dostępny w internecie: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 21.08.2020 r.].
- Źródło: *Duma Bojarska*, dostępny w internecie: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 21.08.2020 r.].
- Źródło: Jolanta Kazimierczyk-Kuncer, *Z rozważań o rosyjsko-francuskim dialogu kulturowym XVIII wieku*, dostępny w internecie: cejsh.icm.edu.pl [dostęp 21.08.2020 r.].
- Źródło: *Tabela rang*, dostępny w internecie: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 21.08.2020 r.].

- Źródło: L. Bazylow, P. Wieczorkiewicz, *Historia Rosji*, Ossolineum 2005, s. 326.



Materiał jest częścią serii „**Statystycznie rzecz biorąc**”.

Świat jeszcze nigdy nie zmieniał się tak szybko jak dziś. Kiedy pomyślimy o świecie bez smartfonów, może nam się wydawać, że to prehistoria i najstarsi górale tego nie pamiętają, a to było zaledwie... 30 lat temu.

Czym zatem jest współczesność? Czy to ostatnie pięć, piętnaście czy pięćdziesiąt lat?

Twoje cele

- Scharakteryzujesz cechy definicyjne współczesności.
- Rozważysz konsekwencje, jakie dla dalszych losów cywilizacji ludzkiej mogą mieć zmiany zachodzące we współczesnym świecie.
- Poddasz krytyce efekty rozwoju technologicznego we współczesnym świecie, powszechnie oceniane jako pozytywne.

Dla zainteresowanych



**Badania opinii publicznej:
historia, metody i ośrodki**



Badanie opinii publicznej



Typy społeczeństw

Badanie 1

Odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi.

Ćwiczenie 1

Czy twoim zdaniem rozwój technologii, jaki obserwujemy w świecie współczesnym, powoduje, że spełnia się teza Leibniza o tym, że żyjemy w najlepszym ze światów?

zdecydowanie tak

raczej tak

raczej nie

zdecydowanie nie

Porównaj swoją odpowiedź z propozycjami innych uczniów. Czy między waszymi odpowiedziami były duże rozbieżności?

Ćwiczenie 2

Rozważ następujące zagadnienia.

Które ze znanych ci cech współczesnego świata decydują o tym, że można go ocenić jako świat dobry do życia?

Które ze znanych ci cech współczesnego świata decydują o tym, że można go ocenić jako świat nienadający się do życia?

Co decyduje o tempie zmian zachodzących we współczesnym świecie?

Jakie cechy starego (czyli niewspółczesnego) świata, tak jak go sobie wyobrażasz, mogłyby być przeniesione do współczesności z pożytkiem dla ludzkiej cywilizacji?

Co sądzisz o przeciwstawieniu dwóch pojęć: natura i kultura?

Przedyskutuj swoje odpowiedzi z koleżankami i kolegami z klasy. Przeanalizuj, czy bardzo się różnicie w swoich odpowiedziach. Ustalcie wspólnie, z czego to wynika.

Słownik

opinia publiczna

reakcja zbiorowości na zdarzenia, zjawiska wywołane działaniem władz, instytucji wchodzących w skład szeroko rozumianej sfery publicznej; najogólniej oznacza aprobatę lub dezaprobatę dla widocznych w przestrzeni publicznej stanowisk lub zachowań, artykułowaną przez jakąś część społeczeństwa, zbiorowości

punkt procentowy (p.p.)

jednostka różnicy między dwiema wartościami wyrażanymi w procentach, wykorzystywana w porównaniach, np. jeśli udział wyborców partii X w styczniu wyniósł 20%, a w lutym – 35%, to udział ten wzrósł o 15 punktów procentowych (a nie o 15%)

różnica procentowa

różnica między dwiema wielkościami wyrażonymi w procentach, podawana w jednostkach punkty procentowe (p.p.)

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem i odpowiedz na pytanie: w jakim stopniu i w jaki sposób postrzeganie świata przez zwykłego człowieka jest we współczesnym świecie „zakrzywione” przez rozwój i upowszechnienie się technologii.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P1BLmktmh>

Czy człowieka jest towarem, który można użyć, zużyć i wyrzucić? O społeczeństwie konsumentów

Przemiana społeczeństwa producentów w społeczeństwo konsumentów, możliwa dzięki przemianom technologicznym i postępowi gospodarczemu, oznaczała wiele zmian społecznych. Bez wątplenia część z nich można ocenić pozytywnie, na przykład upowszechnienie edukacji i zwiększenie ruchliwości społecznej zezwalającej na awans społeczny. Inne natomiast często oceniane są krytycznie, jak w przypadku konsumpcjonizmu i jego konsekwencji. Damian Mazur w artykule „»Ludzie na przemiał«, czyli inni w ponowoczesnym społeczeństwie konsumentów”, wskazuje, że świat konsumpcji charakteryzuje się jedynie pozorną wolnością.

„Niewątpliwie współczesne społeczeństwo nie pozbyło się problemu nierówności społecznych, a być może wręcz przeciwnie – nierówności te wzmocniło i wzmacnia, a przez hierarchizację opartą na konsumpcji dóbr, na które nie wszyscy mogą sobie pozwolić, i prestiż społeczny, który zdobywa się dzięki posiadaniu, tworzy grupę »ludzi na przemiał«. Prestiż społeczny wynikający z posiadania może uchodzić za główny wyznacznik i najważniejsze kryterium przynależności do społeczeństwa konsumentów (...). [Zygmunt] Bauman zauważa, że w erze nowoczesnej (społeczeństwie producentów) ludzie świadomi problemów wierzyli w to, że dzięki coraz szybszemu postępowi są w stanie rozwiązać problem biedy i wykluczenia. Była to epoka nadziei i wiary we własne siły. Dzisiaj już wiemy, że plany i przewidywania naszych przodków się nie powiodły. Współczesność stworzyła warunki do wyznaczenia sztywnych granic społecznych, czyli całkowitego wykluczenia pewnych osób i grup ze społeczeństwa konsumentów. Ponadto wzmocniła tendencję do postrzegania człowieka jako jeszcze jednego z elementów świata konsumpcji, którego można użyć, zużyć i wyrzucić, kiedy już nie będzie nam potrzebny. Jednym słowem, świat konsumpcji stworzył warunki do »utowarowienia samego siebie«. Wraz z nadejściem ery płynnej nowoczesności

społeczeństwo producentów przekształca się w społeczeństwo konsumentów. Człowiek odgrywa w nim równocześnie dwie role: potencjalnego nabywcy, a zatem przedmiotu marketingowych zabiegów, oraz potencjalnego towaru, poszukującego nabywców. Obie role grane są w przestrzeni społecznej określanej mianem rynku (...).

We współczesnym społeczeństwie konsumentów wyraźnie widać tendencję do tworzenia się ludzi »nadliczbowych«, »marginesowych«, »zbędnych«, »ludzi na przemiał« (...).

Ktoś, kto jest dla społeczeństwa konsumentów zbędny, podobnie jak jego praca, zostaje uznany za bezużytecznego. Do tej grupy ludzi Bauman zalicza również więźniów, ludzi starszych, schorowanych, imigrantów, emigrantów i uchodźców. Są to osoby pozbawione złudzeń i możliwości asymilacji ze społeczeństwem konsumentów (...).

Osoby, które nie mogą zaspokoić społecznej presji prestiżu, nabywając coraz to nowe dobra, są wykluczone z konsumpcji. Co więcej, niejednokrotnie postrzegane są jako biedne z własnego wyboru: lenistwa, braku zaradności, a tym samym zasługują na wykluczenie.

„Społeczeństwo konsumentów jest przekonane, że biednym jest się na własne życzenie, podobnie jak na własne życzenie zostaje się przestępcą. Ta niewątpliwie niepokojąca tendencja do kryminalizowania biedy ma swoje odbicie w stosunkach społecznych, w których ktoś niezamożny jest z góry podejrzany. (...) Kolejnym niepokojącym procesem, jaki zachodzi w rozwiniętych społeczeństwach konsumpcyjnych, jest spychanie innych poza pole widzenia społeczeństwa, gettoizacja »ludzi na przemiał«. Jak stwierdza Dominika Wołęjszo: Biedni, upośledzeni przez los, generalnie – »brzydacy«, są przez kapitalistyczne, konsumpcyjne społeczeństwo spychani poza zasięg wzroku piękniejszych, zamożniejszych. Na świecie od dawna, w Polsce od jakiegoś czasu (przy czym zjawisko jest coraz bardziej widoczne), miejscem zesłania stały się miejskie getta, w których zamyka się, odgradza ludzi będących źródłem niebezpieczeństwa i szerzącej się biedy.

Niewątpliwie tendencja tworzenia dzielnic biedy – przykładem tutaj mogą być brazylijskie fawele, paryskie przedmieścia, angielskie dzielnice robotnicze – w większości współczesnych miast jest niepokojąca, biorąc pod uwagę, że getto jako instrument segregacji wydawało się zjawiskiem w XXI wieku zapomnianym. Niestety, w społeczeństwie konsumentów getta istnieją nadal i jest ich coraz więcej. Zamiast gett segregacji klasowej, rasowej czy wyznaniowej powstają getta biedy. Ich mieszkańcy czują się z definicji gorsi i odrzuceni przez społeczeństwo konsumentów. Równocześnie następuje izolacja i gettoizacja ludzi bogatych. W swoich dobrowolnych

gettach wygrani społecznego wyścigu konsumentów odseparowują się od slumsów i reszty członków społeczeństwa wysokim murem, tworząc swój bogaty, bezpieczny, czysty (a wręcz sterylny) świat”.

Źródło cytatów: Damian Mazur, „Ludzie na przemiał”, czyli inni w ponowoczesnym społeczeństwie konsumentów, [w:] *Spółeczeństwo ponowoczesne – społeczeństwo ponowoczesności. Namysł nad kondycją współczesnego społeczeństwa*, red. K. Cikała-Kaszowska, W.B. Zieliński, Kraków.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Przedstaw trzy argumenty na potwierdzenie poniższej tezy oraz trzy na jej zaprzeczenie.

„Biedni, upośledzeni przez los, generalnie – »brzydacy«, są przez kapitalistyczne, konsumpcyjne społeczeństwo spychani poza zasięg wzroku piękniejszych, zamożniejszych”.

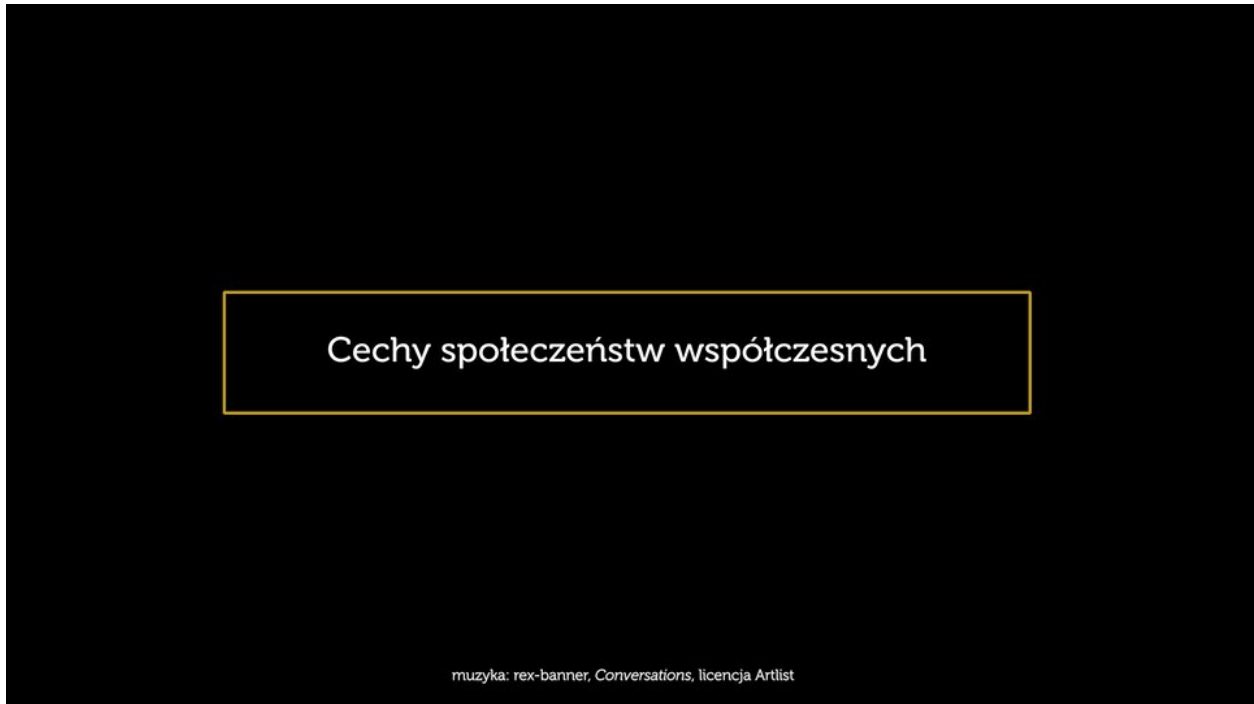
argumenty za:

argumenty przeciw:

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wyjaśnij, na czym polega powiązanie, w jakim pozostają cechy współczesnych [społeczeństw](#).



Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DH67I7XC1>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału *Cechy społeczeństw współczesnych*.

Ćwiczenie 1

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

| Stwierdzenie | Prawda | Fałsz |
|---|-----------------------|-----------------------|
| Społeczeństwo otwarte to społeczeństwo stosujące liberalną politykę migracyjną. | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| Przejęcie społeczeństwa z fazy industrialnej w postindustrialną przejawia się tylko w sferze technologii, a nie struktury społecznej. | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| Dominacja kryteriów pragmatycznych i technokratycznych przy zaniku racji ideologicznych czy etycznych to jedna z cech społeczeństwa postindustrialnego. | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| W społeczeństwach masowych konsekwencją indywidualizacji i atomizacji społecznej jest kurczenie się sfery stosunków osobowych. | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| Automatyzacja i robotyzacja to wskaźniki tego, że społeczeństwo wchodzi w fazę industrialną. | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| Społeczeństwo informacyjne bywa przez socjologów nazywane społeczeństwem ryzyka. | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Anthony Giddens

Nowoczesność i tożsamość

Nowoczesny rozwój techniki i ekspertyzy umożliwiają lepszą kontrolę warunków pogodowych, a skuteczniejsza kontrola środowiska naturalnego pozwala przewyciężyć lub zminimalizować oddziaływanie czynników naturalnych. Jednakże pod wieloma względami środowisko człowieka jest bardziej nieobliczalne niż „dawna natura”, bo nie możemy być pewni, jak nowy porządek naturalny będzie się zachowywał.

Źródło: Anthony Giddens, *Nowoczesność i tożsamość*, Warszawa 2001, s. 189.

Na podstawie fragmentu tekstu Anthony'ego Giddensa uzasadnij tezę tożsamości społeczeństwa informacyjnego i społeczeństwa ryzyka.

Słownik

hipostaza

(z gr. *hypóstasis* – to, co pod spodem, podstawa); w ujęciu filozoficznym: uprzedmiotowienie lub usamodzielniony atrybut Boga; w ujęciu potocznym: nadawanie cech realności abstrakcyjnym bytom, stanom rzeczy, cechom, zdarzeniom

społeczeństwo

w socjologii społeczeństwem najczęściej nazywa się dużą zbiorowość społeczną, w skład której wchodzi wiele wielostopniowych struktur i która zamieszkuje pewne terytorium, posiada własną kulturę, tożsamość oraz sieć stosunków społecznych

Badanie 2

Weź pod uwagę dotychczasowe rozważania z Badania 1, wykonanych ćwiczeń oraz przedstawionych materiałów i ponownie odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi.

Ćwiczenie 1

Czy twoim zdaniem rozwój technologii, jaki obserwujemy w świecie współczesnym, powoduje, że spełnia się teza Leibniza o tym, że żyjemy w najlepszym ze światów?

zdecydowanie tak

raczej tak

raczej nie

zdecydowanie nie

Porównanie wyników badań

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj różnice w procentowych rozkładach odpowiedzi na pytanie sondażowe, porównując odpowiedzi z obu sondaży przeprowadzonych w klasie.

Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych w obu badaniach (jeśli uznasz je za istotne). Czy refleksja nad pytaniami po pierwszym sondażu oraz treści zamieszczonych materiałów mogły wpłynąć na zmianę wskazań części z was? Jeśli tak, przedstaw, których wskazań to dotyczy, i uzasadnij dlaczego. Jeśli nie, również uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autorka: Paulina Wierzbińska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie, Wiedza o społeczeństwie 2022

Temat: Społeczeństwo współczesne

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

8) charakteryzuje współczesne społeczeństwo i analizuje jego cechy (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe i informacyjne).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje cechy definicyjne współczesności;
- rozważa konsekwencje, jakie dla dalszych losów cywilizacji ludzkiej mogą mieć zmiany zachodzące we współczesnym świecie;
- poddaje krytyce efekty rozwoju technologicznego we współczesnym świecie, powszechnie oceniane jako pozytywne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- badanie sondażowe.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Dyskusja wprowadzająca do zagadnień poruszanych w e-materiale. Uczniowie, korzystając z własnej wiedzy, odpowiadają na pytania zawarte we Wprowadzeniu.
2. Przedstawienie tematu „Społeczeństwo współczesne” i celów zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej (lub za pomocą rzutnika) pytanie sondażowe z sekcji „Badanie 1”. Uczniowie na telefonach komórkowych lub tabletach logują się do systemu, dołączają do lekcji i przystępują do odpowiedzi na zadane pytanie. Nauczyciel, korzystając ze swojego panelu użytkownika, wyświetla zestawienie odpowiedzi uczniów. Chętne osoby mogą uzasadnić swój wybór.
2. Podział klasy na grupy. Każdy zespół rozważa problemy przedstawione w ćwiczeniu 2 w sekcji „Badanie 1”. Następnie reprezentanci grup przedstawiają efekty pracy, które są wspólnie dyskutowane przez uczniów.
3. Praca z materiałem zamieszczonym w sekcji „Audiobook”. Uczniowie zapoznają się z treścią materiału, a potem w parach przygotowują argumenty za i przeciw tezie: „Biedni, upośledzeni przez los, generalnie – »brzydki«, są przez kapitalistyczne, konsumpcyjne społeczeństwo spychani poza zasięg wzroku piękniejszych, zamożniejszych”.
4. Podział klasy na dwa zespoły i dyskusja za i przeciw postawionej tezie. Chętna/wybrana osoba prezentuje wnioski.
5. Uczniowie zapoznają się z filmem, zapisują problemy i pytania z nim związane. Następnie prowadzą dyskusję, która pozwala lepiej zrozumieć poruszaną tematykę. Na końcu przystępują do rozwiązywania zadań w sposób indywidualny.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie ponownie odpowiadają na pytanie sondażowe postawione na wcześniejszym etapie zajęć (w sekcji „Badanie 2”). Wyniki są wyświetlone na tablicy interaktywnej.
2. Podział na grupy. Każda z nich wykonuje ćwiczenie 2 w sekcji „Badanie 2”. Uczniowie porównują badań przeprowadzonych w klasie. Przedstawiciele zespołów prezentują odpowiedzi, które są wspólnie omawiane i porównywane.
3. Omówienie przebiegu zajęć, przedstawienie mocnych i słabych stron pracy zespołów i przekazanie informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 1998.
- B. Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać materiały multimedialne do przygotowania kampanii przeciw wykluczeniom.